ספרים

מקור

אהבה מתוך שנאה

לחם האוהבים (מאת שושנה שרירא, הוצאת אגודת הסופרים ליד דביר, 438 עמ') הוא רומאן־ריפורטאז׳ה ישראלי, שראשיתו בתקופת המאבק ערב קום המדינה, וסיומו בנוף המעברות ובעיות הקליטה.

המחברת, בתו של הסופר והמורה התל־אביבי המנוח ש. שרירא, היא חניכת בית־ספר גבוה בלונדון, והשכלתה הספרותית הרחבה ניכרת בתרבות הכתיבה שלה. גם שנות עבודתה המרובות בעתון יומי (הבוקר) השפיעו על אופן התרשמותה, שכן ניכר בספר המאמץ להקיף את מאורעות השנים

אב״א אחימאיר
אין הגיון לבריונים

האחרונות למלוא היקפם — אפילו כאשר ההיקף מקפח את הריכוז.

למרות „האוהבים" שבשמו, קשה להשתחרר מן ההרגשה שמחברת הספר שונאת את גיבוריה. אחרת קשה להסביר את הטיפול המפורט־עד־כדי־שיעמום, בפרשת ה־אהבה הבלתי־מוצלחת של הגיבור הראשי ראובן רימון, אל הגיבורה הראשית, עטרה הצברית. פגישה דומה לקודמתה, שיחה אחת לשיחה שתבוא אחריה.

אולם יתכן כי בזאת רצתה שושנה שרירא לבטא את כל אפסותם של הגיבורים, את קלישות רגשותיהם הפושרים; שאכזבתם אינה גורמת למכאוב, כשם שאדישותם איננה מביאה לניתוק הקשר חסר־המשמעות.

הגיבור המקצועי. שנאת המחברת מובנת מאד. כי גיבוריה מהווים אפיק צדדי במהלך ההיסטוריה הכבירה, שנשא את הנוער בארץ באותה תקופה לפעולות מזהירות. לא גורמים עקרוניים גדולים מניעים גיבורים אלה: ראובן רימון משתמט מהתגייסות לבריגדה היהודית, לא משום שהוא רואה בכך הקרבת הכוח הלוחם של הישוב על מזבחות זרים. הוא משתמט מטעמי אנוכיות פעוטים: הרצון לשמור על בית־העסק הזעיר שלו, ומין שליחות משפחתית מעורפלת — להותיר נצר חי למשפחתו, שאולי נשמדה בידי היטלר.

אינסטינקט גלותי זה של „ונזהרתם לנפשותיכם" מצוי גם בצברית החיוורת, עטרה, הרחוקה ממוקד ההתרחשויות המסעירות את הארץ, לא פחות מידידה האנימי.

לא מעט לגלוג עולה גם בחלקו של רזי, איש ההגנה המקצועי, הנושא את עטרה לאשה. רזי הוא טיפוס פעלתני, יהיר ודוחה־למדי, ביחוד בשעה שהוא מציג לראווה את המום הקל ברגלו, שבא לו בשל השתתפותו באיזו פעולה הגנתית, שלא פורש בשמה. אך זכויותיו ונאמנותו של רזי עומדות לו, והוא מתמנה לתפקיד דיפלומטי בחוץ־לארץ, למרות שהוא האיש האחרון המתאים לכך.

עטרה יורשנה. לסופרת היה דרוש אומץ־לב לחשוף בצורה כה חסרת־רחמים את דמות הגיבור המקצועי, העושה קריירה על רקע מגנון המחתרת, ואת החברה המאפשרת לו לעשות קריירה זו. היא לא לקתה בחוסר אומץ־לב, גם בפני בעיה כאובה אחרת של העשור הראשון למדינת ישראל: יחסי העדות.

לעטרה, לרזי ולחבריהם בני החוג הנוצץ יש דעה יפה על בעיה זו: אחדות העם היהודי... שחיון הזכויות האזרחי... קיבוץ גלויות בלי הבדל צבע ומוצא. אך דעתם האמיתית נחשפת רק שעה שעטרה משדלת את רימון לבוא למסיבת־הפרידה, לרגל צאתה עם בעלה לחוץ־לארץ „לייצג שם את הנוער הישראלי החדש".

באחד הדיאלוגים החזקים ביותר בספר מתבקש רימון לבוא, אך — למען השם — בלי חברתו, המרוקנית. ואין כאן עניין של שחורים ולבנים, כי המרוקאית הבלתי־רצויה הינה דוקא בלונדית. מסבירה עטרה: אין הללו (המרוקאיות) יודעות להתבטא כראוי בחברה גבוהה. והן פשוט אינן יודעות את סוד התאמת הצבעים — בשמלות.

שלטון הפרדוקס

עם קריאת הגבר (מאת אב״א אחימאיר, הוצאת עמיחי, 336 עמ') **הוא** קובע, שקשה להגדירו בסוג ספרותי מסויים. לכאורה אין הוא אלא אוסף של „רשימות עפרון", הערות אישיות חטופות לשאלות השעה ולשאלות הגורל.

זוהי קריאת־תגר נגד מרבית ההנחות והמוסכמות המקובלות כהשקפת־עולם מתקדמת, רציונליסטית, סוציאליסטית. והשם הופך לסמל מרומז: קריאת הגבר, במובן עלית־השחר של השקפת־עולם רחוקה מן המוסכם והנדוש. ודעות המחבר הן, לכל הפחות, מפתיעות מאד.

הגיון הבריונים. אחימאיר נמנה על הוגי־הדעות בעלי האינטואיציה, להבדיל מהוגי הדעות בעלי ההגיון. את המחשת הדבר אפשר לראות בפרשת ארגון־המחתרת הראשון בישראל, ברית בריונים. אחימאיר, ד״ר לפילוסופיה ולהיסטוריה, היה האסיר הפוליטי הראשון של ימי המנדט, ומנהיגו הרוחני של ארגון זה.

ראשי הקבוצה, שהתיימרו לחולל „ציונות מהפכנית", לא חשו בסתירה הפנימית שבעצם המושג. שהרי אין פרדוקס גדול יותר מתנועת שיחרור לאומית שאינה מעמידה לעצמה כמטרה חד־משמעית את גירושו של השלטון הזר, אלא מתבסס על תורת־הלחץ, לוא גם יהיה זה לחץ באמצעים בריוניים. ואילו עיקרה של תורת־הלחץ היה השגת משטר־של־התיישבות, שיונהג דוקא על־ידי המנדטור.

כוחו ההגיוני־מדיני של החוג „הבריוני" היה מועט, אולם ביסוסו האינטואיטיבי הבשיל מסקנות הגיוניות למדי. אם אי־אפשר היה להשיג משטר־של־התיישבות מידיו של השלטון הזר — הרי ש„עינינו נשואות אל השלטון עצמו," כפי שאמרו החוגים שבישרו את אברהם שטרן וארגונו המחתרתי — הלח״י.

משל מסבתא היסטוריה. להלכה, הרי אבי „הבריונים" היה צריך להיות חסידה של תורה טוטליטרית, הכופה אמונתו על אחרים — אם לא בכוח ההגיון, לפחות בכוח המיתוס, המסתורין, הפולחן. אך הנה מה שמעיר אחימאיר בהקדמה לספרו:

„אלה הן רשימות עפרון, שהשמא מרובה בהן על הודאי. הרושם אינו כופה על הקורא את דעתו. בסער התקופה טרם הגיעה שעת הגיבוש והסך־הכל, אבל כבר הגיעה השעה לאחוז בקרדום ולנפץ את התרפים, להם סגר עמנו בדורות האחרונים ועדיין מוסיף לסגוד להם."

בקיצור, אחימאיר פשוט מטיף לחוסר־הכפיה, לסובלנות, להכרה בחופש־הביטוי והמחשבה שהיוו את יסוד הליברליזם המערבי מן המאה ה־19. „התרפים" שהוא מתייצב נגדם הם הרציונליזם והסוציאליזם ה„מדעי". הוא מגשה לנפצם על־ידי כוח הפרדוקס, כשהוא נעזר בטיול לאורך, לרוחב ולעומק גניה שקויי־הדם של „סבתא היסטוריה".

הוא אינו מזכיר אף במלה אחת בעיות ישראליות אקטואליות או מסורתיות. אך המשלים של פרוסיה־ספרטה, אוסטריה־אתונה; הטמפלרים האבירים, הנהפכים ליונקרים ולביורוקראטים עיוורים; לותר, פרידריך ו־ביסמרק; הקורפורל ממרתף הבירה של מינכן; ביתורה של גרמניה למערב ומזרח, לפרוטסטנטים וקאתולים — כל אלה מכים בפטיש המחשבה על חומותיו של הנמשל — הוא משטר ידוע ואקטואלי מאד לגבי הקורא הישראלי.

שתה טובה מתמיד

תשבץ העולם הזה 1050

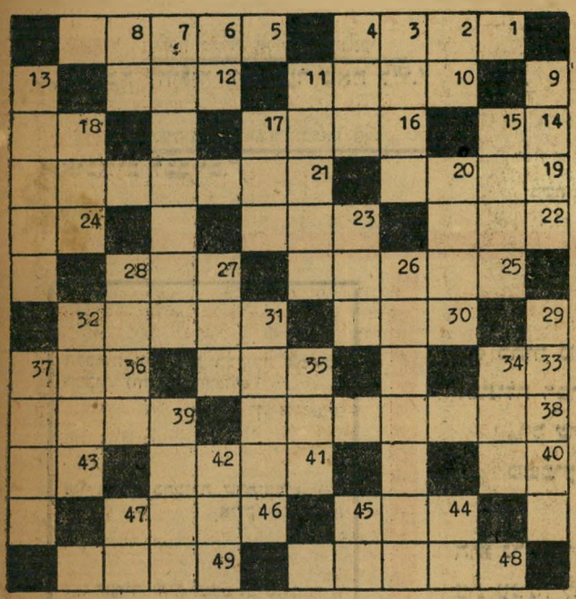

מאוזן: 1. מצבה; 5. בת שנולדה מחוץ לנישואין; 10. דג טרף; 12. „... ורוכבו רמה בים"; 14. משקוף; 16. מתקומם; 18. אויב; 19. התי״ן של תנ״ך; 21. משיכת לב; 22. בן זוג הברק; 23. כינוי רומז; 24. מספיק; 25. בודאון הוא המלך הזה; 27. פנורמה; 30. מטוס קרב; 31. ציפור; 33. צבע פאר; 35. שגריר; 36. כוח; 38. יישוב בשרון; 39. אבן יקרה; 40. מערב; 41. זכר לחבורה; 43. גבעה נישאה; 44. סלע; 46. פרי; 48. עובדת ממשלתית; 49. הנשיא הראשון של ההסתדרות הציונית העולמית.

מאונך: 2. עבורך; 3. תחבולה; 4. בלעדיה אין ערך רב לעט נובע; 6. אהוב על אשכול; 7. חוקר חי; 8. ארס ללא ראשית; 9. אחת המגילות; 11. חבר הנהלת הסוכנות; 13. אמתחת; 15. שם פרטי, לנקבה; 17. הדל״ת של חב״ד; 18. עיסוק של גברים; 20. מגדולי היהדות; 23. בעל מלאכה; 26. גמד; 27. אביו של יהושוע; 28. מכונית; 29. תכשיט; 31. פרח; 32. הבעת הוקרה; 34. גידול שיער; 35. מתכת; 37. אורה; 39. מה שעל תשבץ זה להיות; 42. גידול תימני; 44. פקודה; 45. לא חם; 47. ביטוח חיים ממין חדש.

ביס לפקידות
מרכז מורים וסמנים
רח׳ הס 12 ת״א
כתת שנתיות בקב לצעירים
למבוגרים: קורס מזורז, מקצועות בודדים.